

SMURTO PRIEŠ MOTERIS ŠEIMOSE PREVENCIJA: DIAGNOSTINIS IR TEISINIS ASPEKTAI (2008)

Pagrindas: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1330 patvirtinto Valstybinės smurto prieš moterį mažinimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2007–2009 metų plano 6.3 punktą.

Tyrėjas: Karolis Jovaišas

Tyrimas remiasi principine nuostata, kad buitinis smurtas yra amžinas, neišvengiamas ir permanentinis visuomenės ir šeimos palydovas, todėl tikslas išgyvendinti šį smurtą laikomas ne tik naiviu, utopišku, bet ir kenksmingu, nes nerealūs ir nepasiekiami tikslai veda prie tuščio ir beprasmiško materialinių ir intelektualinių resursų švaistymo. Antra vertus, kartu vadovaujamas ta pozicija, kad smurto neišvengiamumas dar nereiškia, kad nėra reikalo, o priešingai, būtina įgyvendinti prevencines priemones, kurių paskirtis, nors ir ribota, bet realiai įgyvendinama – tai pakeisti neigiamas tendencijas buitinio smurto srityje.

Tyrimo tikslas – atlikti baudžiamųjų bylų Lietuvoje dėl smurto prieš moteris šeimoje analizę, siekiant nustatyti teisės aktų taikymo efektyvumą. Minėto tikslo tyrime siekiama baudžiamųjų bylų dėl smurto prieš moterį šeimoje, išnagrinėtų 2003–2007 metais Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono apylinkių teismuose, anketavimu, aktualių ir reikšmingų dėsningumų, susijusių su veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios baudsmės skyrimu, nustatymu ir šių dėsningumų apibendrinimu.

Statistiškai patikimi ir reprezentatyvūs tyrimo rezultatai atskleidė, kad smurtautojams skiriamos baudsmės yra neveiksmingos, neatlieka ir negali atlikti prevencinės – smurto užkardymo funkcijos. Per 2003–2007 metų laikotarpį Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono policijos suvestinėse užregistruota apie 13 000 pareiškimų (skundų) dėl smurto prieš moteris šeimoje, o teismuose išnagrinėta tik 110 tokio pobūdžio bylų (reali laisvės atėmimo baudmė skirta tik 15-oje iš jų). Autoriaus vertinimu, bene svarbiausia ir esminė teisingumo vykdymo smurto prieš moterį bylose problema – kokybiškų įrodymų problema.

Kitose iš minėtų 110 bylų, kai apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu smurtautojams buvo skirtos tokios baudsmės, kaip areštas, viešieji darbai, bauda, laisvės apribojimas arba laisvės atėmimas atidedant bausmių vykdymą, susidarė paradoksali padėtis, *volens nolens* (liet. – noromis nenoromis) iškreipianti pačią teisingumo idėją. Kadangi tokiomis baudsmėmis *šėimos galvos*, nors ir smurtautojo, galimybės išlaikyti arba materialiai remti šeimą buvo apribotos, o jis pats paliktas toje šeimoje, kurią terorizavo, tai terorizuojama moteris bei mažamečiai vaikai vietoj emocinio bei fizinio saugumo ir smurtiniais veiksmais padarytos žalos atlyginimo, patyrė antrinius, šalutinius smurto padarinius.

Atsižvelgdamas į tai, tyrimo autorius daro išvadą, kad aptartos baudsmės nėra nei veiksmingos, nei atgrasančios, tačiau tuo pačiu pripažįsta, kad atliktas tyrimas neduoda pakankamo pagrindo tvirtinti, kad jos neteisingos ir neproporcingos smurto pobūdžiui ir pavojingumui.

Konstatuojant faktą, kad represinių priemonių prevencinis potencialas buitinio smurto bylose labai ribotas, padaryta išvada, kad prioritetas teiktinas bene vieninteliam iš dalies veiksmingam problemas sprendimo būdai civilinėmis teisinėmis normomis, kurios grindžiamos kompensaciniu ir atkuriamuoju principais. Vienas iš santuokos nutraukimo pagrindų yra santuokos nutraukimas dėl kito sutuoktinio kaltės, kuriuo laikomas žiaurus elgesys su kitu sutuoktiniu ir šeimos nariais ir yra būtent tokių „ekonomiškų“, veiksmingų ir naudingų smurto aukai, bet nenaudingų smurtautojams priemonių įgyvendinimas.